

8337

PLÁŇKA

FEDERICO
GARCÍA
LORCA

Zahodte tento prsten
do vody.

Stín, opřen o mne prstem,
stojí mi za zády.

Zahodte tento prsten. Je mi víc
nežli sto let. A mlčte!

Nevyzvídejte na mně nic!

Zahodte tento prsten
do vody.

FEDERICO GARCÍA LORCA

(1898—1936)

Dramata

Uhranutý motýl 1919 ● Dřevěná pimprlata 1923
● Mariana Pinedová 1925 ● Krátké divadelní hry
1928 ● Čarokrásná ševcová 1931 ● V zahradě jsou
s láskou svou Don Perlimplín s Belisou 1931 ●
Hříčka o donu Cristóbalovi 1931 ● Jak jen uplyne
pět let 1931 ● Publikum 1933 ● Krvavá svatba
1933 ● Pláňka 1934 ● Neprovdaná doña Rosita
1935 ● Dům Bernardy Albové 1936

Cestopisné prózy

Dojmy a krajiny 1919

Lyrika

Kniha básní 1918—21 ● Zpěv na andaluskou notu
1921—22 ● První písně 1922 ● Písně 1921—24 ●
Cirkánské romance 1924—27 ● Básník v New
Yorku 1929—30 ● Pláč pro Ignacia Sáncheze
Mejiase 1935 ● Šest galicijských básní 1935 ●
Díván sadu Tamarit 1936

V češtině vyšla z Lorcových děl:

Dramata SNKLHU 1958 ● Lyrika SNKLHU 1959
● Dramata a próza SNKLHU 1962 ● Písně na
andaluskou notu 1961 ● Básník v New Yorku
1949 ● Cirkánské romance 1946, 1956 ● Básně
Federica Garcíi Lorcy 1945

F E D E R I C O G A R C Í A L O R C A

Pláňka	Nina Divíšková
Marie	Jiřina Fukalová
Pohanská stařena	Marie Víková
Dolores	Soňa Šimberová
První pradlena	Milada Albínová
Druhá pradlena	Ludmila Bednářová
Třetí pradlena	Radvana Havelková
Čtvrtá pradlena	Štěpánka Ranošová
První dívka	Eva Jeníková *
Druhá dívka	Jiřina Třebická
Maškara ženství	Ludmila Bednářová
První švagrová	Lída Naarová
Druhá švagrová	Marie Pohludková
Ženy	Eva Soukalová *
	Libuše Pivovárčková *
	Hana Tomešová *
	Irena Dostálová *
Juan	František Husák
Viktor	Miroslav Nohýnek
Maškara mužství	Václav Martinec
Muž	Milan Koutný

* členky divadelního studia při DKPO

PLÁŇKA (YERMA)

Tragická báseň o třech
jednáních a šesti obrazech

PŘEKLAD LUMÍR ČIVRNÝ
REŽIE JAN KAČER
ASISTENT MILOSLAV KUČERA
VÝPRAVA LUBOŠ HRŮZA
HUDBA PETR MANDEL

Představení řídí Marie Minská
Text sleduje František Labudek

Technický spolupracují: stavby
V. Plachý s kol. — světla J.
Řezáč s kol. — dekorace A.
Svídač s kol. — kostýmy B.
Smetanová s kol. — vlásenky
M. Kuthanová s kol. — rekvizity
B. Hubená s kol.

Přestávka po 3. obraze

PREMIÉRA 22. ÚNORA 1964

NEMLUVÍM DNES VEČER JAKO AUTOR, ani jako básník, ani jako ten, kdo prostě zkoumá bohaté panoráma lidského života, nýbrž jako vášnivý vyznavač divadla společensky aktivního. Divadlo je z neúčinnějších a nejužitečnějších nástrojů k výstavbě země, je barometrem, který ukazuje její velikost nebo její úpadek. Divadlo citlivé a ve všech svých odvětvích, od tragédie až po vaudeville, dobře zaměřené, může za několik málo let změnit sensibilitu lidu; divadlo rozrušené, v němž kopyta nahrazují křídla, může zmrzačit a uspat celý národ.

Divadlo je školou pláče a smíchu, svobodnou tribunou, jež lidem ozřejmuje morálku zastaralou nebo falešnou, a jež jim na živých příkladech osvětluje odvěké normy srdce a citu člověka.

Lid, který nenapomáhá rozvoji svého divadla, je na umění, není-li už nebožtík; rovněž tak divadlo, jež nepodchycuje pulsaci společnosti, pulsaci dějin, drama svého lidu a čistou barvu krajiny a jeho ducha smíchem či slzami, nemá právo nazývat se divadlem, nýbrž jen sálem, v němž se hraje, nebo místem, na němž se provozuje ta strašná věc, které se říká maření času. Nenarážím tu na nikoho a nechci se nikoho dotknout, nemluví o živé skutečnosti, nýbrž o položené a nerozřešené otázce.

Každý den, vážení přátelé, slyším hovořit o krizi divadla, a vždycky si myslím, že to zlo neleží na dlaní před našima očima, ale že tkví v nejtemnějším bodě podstaty divadla; není to zlo kvetoucí přechodně nebo vyplývající z díla, nýbrž z hlubokých kořenů, které jsou, obecně vzato, kořeny organizačními.

Rozkošné lehké divadlo revuální, vaudeville a komedie buffa, jichž jsem tak vášnivým divákem, mohou se bránit a dokonce zachránit; ale divadlo ve verších, žánry historické a tak zvaná španělská zarzuela budou mít den co den víc potíží, protože to jsou žánry velmi náročné a vyžadují opravdového novátorství, a není takové autority ani obětavého ducha, který by je vnutil publiku, jemuž se musí hodnota vnučovat a s nímž je nutno často se přít a utkávat. Divadlo musí imponovat publiku, a nikoli publikum divadlu. Pro'o si autoři a herci musí za cenu života vydobýt velké autority, neboť divadelní obecnost:vo je jako školní děti; zbožňuje vážného a přísného učitele, který má požadavky a je spravedlivý, ale nelitostně nastrkuje židle s připínáčky těm bázlivým a podlizavým učitelům, kteří ani neučí, ani nenechají učením.

Publikum může být vyučováno — je zjevné, že říkám publikum, a nikoliv lid —; může být vyučováno, vždyť jsem před lety zažil, jak byl vypískán Debussy a Ravel, a potom jsem byl přítomen bouřlivým ovacím, jež lidové publikum připravilo dílům dříve odmítnutým. Tito autoři byli probíjováni vysokou mírou autority, vyšší než pro běžné publikum, tak jako Wedekind v Německu, Pirandello v Itálii a mnoho jiných.

Je to třeba dělat pro dobro divadla a pro slávu a vážnost výkonných umělců. Je třeba zachovávat důstojný poměr, v jistotě, že bude odměněn mnohonásobně. Pravým opakem je chvěti se strachy za kulisami a ubíjet nápady, imaginaci a půvab divadla, které je vždycky, vždycky uměním a bude vždy uměním znamenitým, byť i byla doba, kdy se nazývalo uměním vše, co se nám líbilo, aby se atmosféra divadla snížila, aby byla ubita poezie a aby se z jeviště udělalo útočiště pro dojáký.

Umění předeším. Umění nejušlechtlejší; a vy, milí herci, buďte umělci především. Umělci od paty k hlavě, protože jste z lásky poslechli hlasu, který vám velel vstoupit do neskutečného a bolestného světa scény. Umělci povoláním a zaujetím. Nad divadlem nejskromnějším i nejvznošnějším, nad sály i komůrkami, musí být nadepsáno slovo „Umění“, neboť kdyby tomu tak nebylo, měli bychom tam dát slovo „Obchod“ nebo ještě jiné, jež se neodvažují vyslovit. A pak řád, disciplína, obětavost a láska.

Nemíním vám dávat lekci, jsem v postavení, kdy se lekce bere. Má slova diktuje nadšení a jistota. Nejsem ilusionista. Mnoho jsem promýšlel — a chladnokrevně — to, k čemu jsem dospěl, a jako pravý Andalusan ovládám tajemství chladnokrevnosti, neboť jsem z prastaré krve. Víím, že pravdu nemá ten, kdo říká: „Dnes, dnes, dnes“, požíváje svůj chléb za bílého dne, ale ten, kdo upřeně vyhlíží v dálce první záblesk světla nad jitřním polem.

Vím, že pravdu nemá ten, kdo říká: „Teď ještě, hned teď“ s očima upřenými na otvor pokladny, ale ten, kdo říká: „Zítra, zítra, zítra“ a cítí blížít se nový život, který se zvedá nad světem.

FEDERICO GARCÍA LORCA — ROZPŘÁVKA O DIVADLE — 1935

„Vždy si budeme muset být vědomi, že krása Španělska není klidná a mírná, nýbrž prudká, vzrušená a bez míry, často bez hranic; je to krása, již chytí světlo rozumového systému, o který by se opřela, krása, která si rozbíjí hlavu o zeď, oslepena svou vlastní září.“

Lorcova slova z eseje o ukolébavkách ozřejmují i podstatu umělecké tvorby osobitého básníka a zakladatele novodobé španělské dramatiky. Mnohostranně nadaný Federico García Lorca se po právnických a literárních studích věnuje literatuře, která v jeho zájmech převládla nad hudbou a malířstvím. Elektrizován Paříží, kubismem, futurismem, dadaismem, později surrealismem, začíná současně jako prozaik, lyrik i dramatik již po 1. světové válce. Ve 20. letech se jeho osobnost vyhraňuje, vlastní notu nachází ve zvláštním spojení nové avantgardy s rodnou atmosférou andaluského folklóru. Venkov, příroda, písně a tance, lidová loutkářská a kramářská písně — ale i kastovní přehradá a předsudky, to vše zaznívá v Lorcově díle. Jeho podivuhodný smysl pro lidi zvláštní a odstrčené ho charakterizuje stejně, jako cit pro atmosféru krajiny. Nezná ovšem jen svou rodnou Andalusii — seznámil se s Paříží, Londýnem, New Yorkem, dostal se i na Kubu a do Argentiny. Působil na něj Valéry, Rimbaud, Apollinaire, stejně jako přátelství a styky s vynikajícími umělci a politiky Španělska — hudebním skladatelem Manuelem de Fallou, malířem Salvadorem Dalím, vědcem a politikem Fernandem de los Ríos. Poznává zblízka i španělský lid. Se skupinou mladých nadšenců se vydává po venkově, aby hráli klasický národní repertoár těm, kdo o existenci divadla neměli dosud ani ponětí. Zkušenost takto získaná měla velký význam nejen pro poznání divadelní praxe, ale i pro vlastní dramatickou tvorbu a celý další vývoj. Pochopil dosud jen tušenou potřebu umění společensky aktivního. Zde se zrodil i jeho záměr vytvořit novou španělskou tragédii. Je to důkaz o tom, jak hluboce jako umělec chápal společenskou problematiku své země: jenom tragédie mohla pomoci otfážit lidmi a prohlédnout spiknutí, které se chystalo. V posledních čtyřech letech napsal čtyři hry; všechny jsou skvělým dokladem jeho talentu. Návrat do Granady, již miloval, se mu stane osudným: pase po něm zřašizovaná granadská lúza — a ukončí předčasně jeho život. Nemůže však umlčet hlas básníka. Desítky vydání jeho děl ve všech světových jazycích ukazují pravý význam Federica Garcíi Lorcy. Nejen jeho lyrika, ale i dramata, strhující básnickým zobrazením světa, vášní i krásnou prostotou slova, jsou dodnes živá. Stýká a umocňuje se v nich citlivost lyrika i dramatika, malíře i hudebníka. A tak provedení Plánky — tragédie, v níž marná touha ženy po dítěti znamená vlastně neuskutečňovanou touhu po plném a svobodném lidském životě — je od nás jen malou splátkou velkého dluhu umělci Federicu Garcíovi Lorcovi.

z. ch.

Federico García Lorca: PLÁNKA — Program připravila Zdenka Charvátová — Výtvarník Luboš Hruza — Foto František Krasl — Typografická spolupráce Rudolf Mikeska — Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., závod Ostrava, prov. 22, Hollarova 14. — Cena 1,60 Kčs. T 12 41294

PÍSEŇ SUCHÉHO POMERANČOVNÍKU

Dřevorubče.

Vytni mě z mého stínu.

Vysvobod mě z té trýzně,

že bez oranží hynu.

Den promítá mě zpátky.

Proč v zrcadlech jsem zrozen?

I noc mě rozmnožuje

v celý svůj hvězdný hrozen.

Chci žít, aniž se vidím.

O hmyzu, o bodlácích

snít budu, že to jsou

mé listy, moji ptáci.

Dřevorubče.

Vytni mě z mého stínu.

Vysvobod mě z té trýzně,

že bez oranží hynu.

**DIVADLO
PETRA
BEZRUČE**